

Indholdsfortegnelse

De højtuddannedes soloridt 1

LO advarer kraftigt mod tankegangen i det forslag til reform af arbejdsmarkedspolitikken, som AC og FTF har fremsat i Landsarbejdsrådet.

Fædrekvoter virker 3

Erfaringer fra Norge, Sverige og Island viser, at det kan lade sig gøre at skruer en barselsorlovsordning sammen, så nybagte fædre bruger mere tid sammen med familien.

Det offentlige skal gå i front med samfundsansvar 5

Formændene for FOA, HK/Kommunal og HK/Stat vil gerne satse på samfundsansvaret og gøre aftalerne mere forpligtende end i dag.

Holdningen 7

I LO kunne vi godt have tænkt os, at regeringens hvidbog om Danmark og Europa havde givet et mere kulørt og fremadrettet bud på, hvordan fremtidens Europa skal se ud, skriver LO-formand Hans Jensen.

Udspil 28. juni 2001

Nyhedsbrevet *Udspil* udgives af Landsorganisationen i Danmark Rosenørns Allé 12, 1634 København V Tlf. 3524 6000, fax: 3524 6308, www.lo.dk, e-mail: udspil@lo.dk

Ansvarshavende redaktør: Hans Jensen. I redaktionen: Henrik Rasch, Susse Maria Holst, Dorte Monggaard, Erik Harr og Michael Bræmer. Layout: LO. Illustration: Knud Andersen, Skønvirke. Mangfoldiggørelse ikke tilladt uden tilladelse fra LO. ISSN-nr.: 1397-9930

Analyse – Arbejdsmarkedsreform

De højtuddannedes soloridt

LO advarer kraftigt mod tankegangen i det forslag til reform af arbejdsmarkedspolitikken, som Akademikernes Centralorganisation (AC) og Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF) har fremsat i Landsarbejdsrådet.

Efter flere måneders drøftelser mellem arbejdsmarkedets parter i Landsarbejdsrådet har AC og FTF valgt at gå solo med deres eget forslag til reform af arbejdsmarkedspolitikken.

En gennemgang af AC/FTF-forslaget viser, at de to hovedorganisationer vil satse ensidigt på at tilgodese de stærkeste ledige, som er i stand til at tale deres sag hos Arbejdsformidlingen, mens de svageste ledige får lov til at sejle deres egen sø. AC og FTF vil samtidig neddrogse den politiske styring af arbejdsmarkedspolitikken, blandt andet ved at fjerne muligheden for at prioritere indsatsen over for de grupper af ledige, som har sværest ved igen at få foden inden for på arbejdsmarkedet.

I de indledende bemærkninger konstaterer AC og FTF frejdigt, at der er en stigende kritik af og en dalende opbakning til arbejdsmarkedspolitikken i sin nuværende udformning.

Det er ganske vist, at aktiveringsindsatsen langt fra altid er optimal, men AC og FTF vælger her behændigt at se bort fra den stribe af undersøgelser, som viser, at der netop blandt kortuddannede er en meget høj grad af tilfredshed med AF's aktiveringsindsats.

“Arbejdsmarkedspolitikken grundlæggende problem i dag er den overdrevne fokusering på aktivering. Aktiveringen er i stigende grad blevet et selvstændigt mål, der styrer den arbejdsmarkedspolitiske indsats”, hedder det blandt andet i AC/FTF-forslaget. De betragtninger bliver i den konkrete del af forslaget udmøntet i en total afskaffelse af de regionale arbejdsmarkedsråds mulighed for politisk at prioritere indsatsen i AF-regionerne.

“Aktivering skal i den nye indsats være en mulighed, der anvendes efter behov og ikke et selvstændigt formål. Pligten til aktivering skal anvendes med omtanke i forhold til den enkelte ledige, og ikke som generel rådighedsafprøvning for alle på et bestemt tidspunkt i ledighedsforløbet”, lyder det i et afsnit, der angiveligt handler om at “aflaste aktiveringssystemet”.

Konkret foreslår AC og FTF, at kravet om aktivering i tre fjerdedele af den nuværende aktivperiode fjernes og afløses af et klippekort, hvor den enkelte bevarer retten til aktivering. Men samtidig skal den lediges forpligtelse til at lade sig aktivere fjernes.

Dette punkt udgør et fundamentalt opgør med hele den tankegang, som har båret den aktive arbejdsmarkedspolitik op gennem 90'erne. Arbejdsmarkedspolitikken har i denne periode varetaget to hensyn:

1) At give den enkelte ledige mulighed for at komme tilbage på arbejdsmarkedet enten via en beskæftigelsesrettet aktivering eller via en mål-

rettet opkvalificering at give ledige mulighed for at opdatere forældede kvalifikationer.

2) at sørge for at arbejdsstyrken som led i en bredere strukturpolitisk indsats kom på omgangshøjde med virksomhedernes og hele arbejdsmarkedets behov for velkvalificeret arbejdskraft.

AC og FTF foreslår i modsætning hertil en opdeling af arbejdsmarkedets indsats i en aftalesøjle og en redskabsøjle, hvor den ledige i første omgang forhandler på lige fod med AF, og først derefter skal der tages stilling til, hvilket tilbud AF skal stille til rådighed.

Netop dette punkt vil ophæve sammenhængen mellem rettigheder og pligter i aktiveringssystemet. Afskaffelse af de lediges forpligtelser bliver nemlig i praksis meget let omformet til, at Arbejdsformidlingen systematisk overser de svageste og koncentrerer sig om de lette sejre, som kan hentes hjem ved at tilbyde kurser og aktivering til veluddannede ledige.

Så når AC og FTF taler om, at "succeskriteriet i den nye indsats skal være kortest mulig vej til beskæftigelse frem for det nuværende systems krav om(...) aktivering i et bestemt omfang", vil det i praksis betyde, at de svageste bliver ladt i stikken. Imens vil de velformulerede og ressourcetærke ledige, som erfaringsmæssigt finder tilbage i job under alle omstændigheder, med deres klippekort i hånden have mulighed for at forhandle sig til dyr, og i ordets egentlige betydning overflødig, aktivering.

Et andet sted i AC/FTF-forslaget hedder det, at "fokus på den lediges egne muligheder skal afløse passiv venten på tilbud om aktivering", og at "den tidlige kontakt med de ledige skal muliggøre en hurtig indsats efter behov".

Dette strider mod rådighedsbegrebet i dagpengesystemet - nemlig, at de ledige, der allerede har muligheder, passende kan bruge disse muligheder til sammen med AF at finde sig et ordinært job fremfor at lægge beslag på offentlige aktiveringskroner. I AC/FTF-forslaget antydes dette indirekte med en vending om, at "der vil hermed blive bedre muligheder for at igangsætte kortere men måske samtidig dyrere forløb, hvis det skønnes relevant i forhold til muligheden for jobåbninger".

AC/FTF-forslaget stiller samtidig i udsigt, at det vil "give bedre resultater for færre aktiveringsmidler", ligesom der angiveligt vil blive "skabt enkelhed i styringen".

Her overser AC og FTF behovet for en stærkere politisk styring på regionalt niveau, hvor de regionale arbejdsmarkedsråd skal spille den helt centrale rolle for indsatsen.

En sådan regional forankring er selve den krumtap, som på det arbejdsmarkedspolitiske område kan medvirke til at løfte opgaven med at nedbringe ledigheden og øge arbejdsudbuddet med de op mod 100.000 personer, regeringen har sat som mål for en forøgelse af arbejdsstyrken inden år 2010.

- Det er trist, at opleve to hovedorganisationer, hvis medlemmer allerede har fået stor andel af samfundets uddannelsesressourcer, holde fast på en perspektivløs politisk linie, som, hvis den blev ført ud i livet, ville

ramme de uddannelsesmæssigt svageste grupper på arbejdsmarkedet. De øvrige organisationer i Landsarbejdsrådet har igen og igen forsøgt at inddrage AC og FTF i processen med at skabe et fælles udspil til reform af arbejdsmarkedspolitikken. Men desværre må vi konstatere, at vi er blevet mødt med en hovski-snovski-attitude overfor arbejdet med at finde en fælles holdning, som hele arbejdsmarkedet kunne stå bag. Det forslag, som LO har andel i, har opbakning fra alle andre organisationer, og vores oplæg viser også imødekommenhed overfor AC og FTF's ønske om øget valgfrihed og mere fleksibilitet i aktiveringsindsatsen, siger LO-sekretær Harald Børsting i en kommentar til forslaget fra AC og FTF.

Yderligere oplysninger: LO-konsulent Henrik Rasch på telefon 3524 6038

Yderligere kommentarer: LO-sekretær Harald Børsting på telefon 3524 6000.

Barselsorlov

Fædrekvoter virker

Det kan lade sig gøre at skruer en barselsorlovsordning sammen, så nybagte fædre bruger mere tid sammen med familien. Det viser erfaringer fra Norge, Sverige og Island, hvor mellem en og tre måneder af barselsorloven er forbeholdt fædrene. Samtidig er den økonomiske kompensation bedre end i Danmark, plus at den samlede barselsperiode i alle tre lande er længere, ligesom der er større fleksibilitet for familierne.

Øremærkning af en del af barselsorloven til mænd er vejen frem, hvis man vil have de nybagte fædre til at bruge mere tid på familien. I både Norge, Sverige og Island er fædrene markant mere væk fra jobbet, sammenlignet med deres kønsfæller i Danmark. Det skyldes formentlig den væsentligste forskel på ordningerne: At en større sammenhængende del af barselsorloven er forbeholdt fædrene.

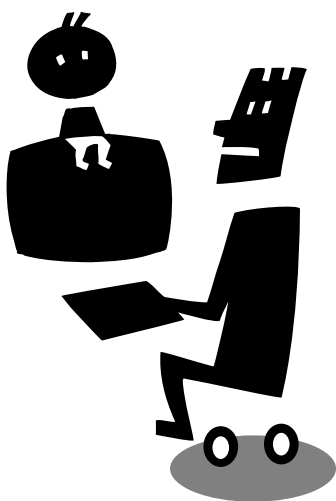
Normænd, svenskere og islændinge har således reserveret mellem en og tre barselsmåneder til fædrene, som kan placeres efter familiens eget ønske. Til sammenligning har danske fædre ret til de to gange to uger, som ligger fast i henholdsvis i 1.-2. og 25.-26. uge efter fødslen.

Forskellene i forhold til den danske ordning slår kraftigst igennem, når man ser på, i hvor høj grad fædrene udnytter deres "eksklusive" fædrebarsel. Mens danske fædre blot udnytter kun omkring 30 procent (1,2 uger) af fædrebarslen, er fædrene i de tre øvrige skandinaviske lande oppe på en udnyttelse på mellem 50 og 80 procent.

Med til det billede hører, at de norske, svenske og islandske barselsordninger generelt er både mere fleksible og økonomisk og tidsmæssigt mere rundhændede end den danske.

Norge: 52 uger – 6 uger til far

I Norge har barselsorloven siden 1993 bestået af i alt 52 uger, hvoraf seks uger var forbeholdt faderen – heraf to uger umiddelbart efter fødslen. Efter 1993 steg fædrenes brug af barselsorloven meget voldsomt (se figur), så det i dag er mere end 80 procent af fædrene, der benytter sig af retten til at gå på barsel.

En del af den resterende orlov kan i Norge deles mellem mor og far, sådan som vi også kender det i Danmark. Den mulighed udnytter omkring hver 8. norske mand, mens det i Danmark kun er en ud af hver 30-40 mænd. Nordmændene har også udstrakt fleksibilitet indbygget i barselsorloven, med forskellige varianter af deltidсорlov til både mor og far.

Den økonomiske kompensation er via lovgivning fastsat til 80 procent af lønnen uanset den forudgående indtægt.

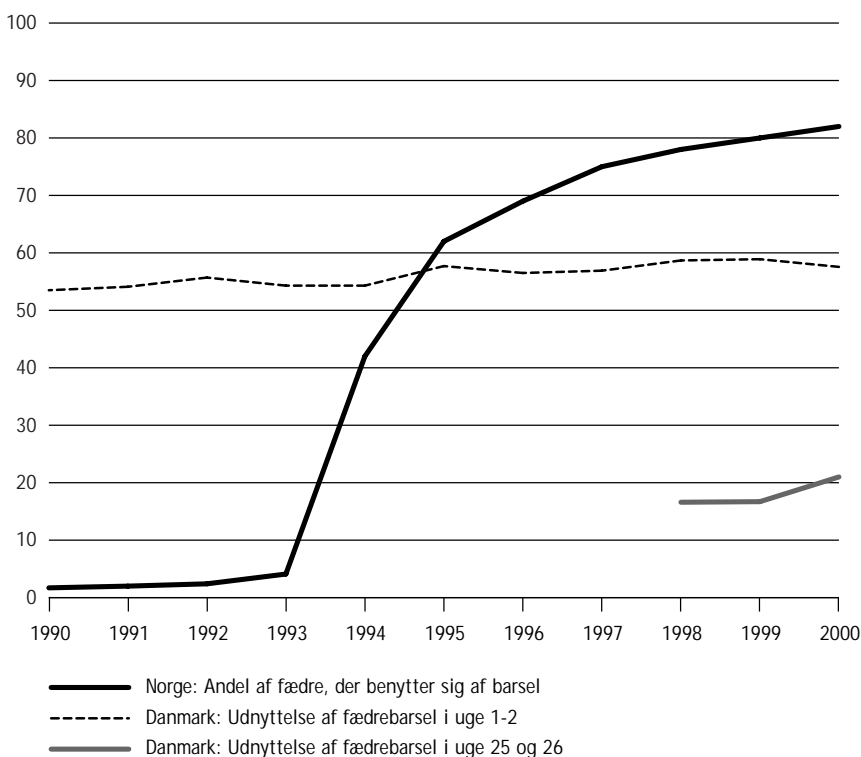
Sverige: 52 uger – 6 uger til far – forbedring fra nytår

I Sverige har fædrene, udover to ugers orlov i forbindelse med barnets fødsel, også en særskilt ret til at holde fri i en såkaldt "pappa-månad" frem til barnet fylder otte år. Fra nytår 2002 udvides det i øvrigt til to måneder, så den samlede barselsperiode for hele familien når op på i alt 56 uger.

Den svenske ordning kan vanskeligt sammenlignes direkte med de norske og danske ordninger. Men ifølge en undersøgelse fra Riksförsäkringsverket har omkring halvdelen af alle fædre fire år efter barnets fødsel brugt deres orlovsmuligheder fuldt ud. Og på samme tidspunkt har næsten 80 procent brugt en større eller mindre del af deres orlov.

Den økonomiske kompensation består af en fast offentlig ydelse til den af forældrene, som er på orlov.

Skandinaviske eksempler på fædres udnyttelse af øremærket orlov i procent af potentielle brugere

Kilde: Rikstrygdeverket, Ligestillingsrådet 1999 og Danmarks Statistik 2001

Island: 39 uger – 13 uger til far

Island er med sine blot en kvart million indbyggere især interessant, fordi det lave befolkningstal gør arbejdsmarkedet særligt sårbart over for en barselsordning, der trækker mange personer ud af arbejdsstyrken.

Ikke desto mindre indførte Island ved nytår 2001 en barselsperiode på i alt 39 uger, hvoraf hele 13 uger er forbeholdt fædrene. Foreløbige tal fra det islandske Ligestillingsråd tyder på, at så mange som 80 procent af de islandske fædre vil benytte sig af ordningen.

Den islandske ordning giver også mulighed for deltid, men kan dog maksimalt spredes ud over den dobbelte periode – dvs. halvandet år. Den økonomiske kompensation udgør 80 procent af lønniveauet i det forudgående år.

Danmark: 32 uger – 4 uger til far

Tilbage står den danske barselsordning, som efter den seneste ændring på Island må betragtes som den ringeste af de fire nævnte barselsordninger. Siden LO i februar foreslog en udvidelse af barselsloven forbeholdt fædrene, har der både til højre og venstre for regeringen været stillet krav om forlængelse af barselsloven. De store spørgsmål har i den forbindelse været: 1) Hvor stor en del af den samlede barselsperiode, skal forbeholdes fædrene. 2) Graden af fleksibilitet i en udvidet barselsordning. 3) Den økonomiske kompensation, som hidtil har svaret til maksimale dagpenge – dog med fuld løn under barsel for stort set alle funktionærer samt store grupper under LO-forbundene.

Yderligere oplysninger: LO-konsulent Henrik Rasch på telefon 3524 6038.

Arbejdspladsens samfundsansvar

Det offentlige skal gå i front med samfundsansvar

Offentlige arbejdspladser skal gå i spidsen, når det handler om at tage samfundsansvar, mener LO. Formændene for FOA, HK/Kommunal og HK/Stat vil gerne satse samfundsansvaret og gøre aftalerne mere forpligtende end i dag. De ser imidlertid problemer i forbindelse med udlicitering. Her svigter politikerne, mener de.

Fagbevægelsen mener, at arbejdspladserne skal tage et større samfundsansvar end i dag. Det skal ske for, at Danmark kan klare sig i den globale konkurrence, men også for at tage større hensyn til menneskers situation og udvikling end i dag. Arbejdspladserne skal især forpligtes til en øget indsats i forhold til videnudvikling, sociale forhold, ydre miljø og arbejdsmiljø.

I forrige uge udgav LO i samarbejde med forbundene en debatavis om arbejdspladsens samfundsansvar. I avisen fremgår det, at arbejdspladsen har seks ansvarsområder. Den skal ikke blot bidrage økonomisk til samfundets drift, men også:

- Sikre medarbejdernes vilkår og udvikling.
- Skabe en bæredygtig konkurrenceevne.
- Skabe gode produkter og service.
- Sikre et bæredygtigt miljø.
- Sikre social tryghed og ligebehandling.

Den offentlige sektor er en nøgleaktør i den sammenhæng. Med sin traditionelle rolle som producent af serviceydelser for resten af samfundet bør den vise vejen og være mønstereksempel for de øvrige arbejdspladser, mener fagbevægelsen.

Det skal i første omgang ske via forbedringer af rammeaftalerne om sociale kapitler, seniorpolitik og kompetenceudvikling.

Den offentlige sektor har desuden en stor betydning som Danmarks største forbruger, og har derfor muligheden for at skubbe udviklingen i en mere bæredygtig retning ved at stille krav til leverandørerne om at udvise samfundsansvar i produktionen.

Peter Waldorff, formand for HK/Stat, vil gøre det til et krav i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2002, at de offentlige arbejdsgivere begynder at udvise større samfundsansvar. Viden og arbejdsmiljø får topprioritet.

Satser på viden og arbejdsmiljø

– For os er der i denne her sammenhæng især to punkter, der står øverst på dagsordenen. Det ene er videnudvikling, det andet er arbejdsmiljø, siger Peter Waldorff.

– Viden- og kompetenceudvikling skal gøres mere forpligtende. Vi ved, at medarbejderne prioriterer udvikling ekstremt højt, fordi det har betydning for deres aktuelle arbejde og for deres jobmuligheder fremover. Det skal vores overenskomstkrav bære præg af.

– Hvad angår arbejdsmiljøet, er det især det psykiske arbejdsmiljø, der vil stå øverst på dagsordenen. Der bliver vi nødt til at strække os længere, end de muligheder lovgivningen byder på i øjeblikket, siger han.

Poul Winckler, formand for FOA, og Kim Simonsen, formand for HK/Kommunal og næstformand i Det kommunale Kartel, er enige i, at det er altafgørende, at den offentlige sektor påtager sig et øget samfundsansvar. En væsentlig hindring i den udvikling opstår imidlertid, når opgaverne bliver udliciteret til private virksomheder. Så glemmer politikerne at stille krav om de bløde værdier.

Udlicitering udgør problemet

– Den offentlige sektor har været med til at udvikle principperne for det rummelige arbejdsmarked, de sociale klausuler og reglerne, der skal beskytte arbejdsmiljøet. Paradokset er, at de ikke selv bruger dem, når de udliciterer, siger Poul Winckler.

FOA-formanden mener, at politikerne har svigtet ved ukritisk at fokusere på økonomien, når de f.eks. har udliciteret ældreomsorg og rengøring. Han mener, at politikerne fremover skal stille præcise krav til den opgave, de vil udlicitere, og lade aftalerne omfatte arbejdsmiljø, kompetenceudvikling og tryghed i arbejdet.

Kim Simonsen supplerer:

– I forbindelse med udlicitering skal den private leverandør selvfølgelig ansætte lige så mange medarbejdere på ekstraordinære vilkår, sikre lige så gode muligheder for kompetenceudvikling osv. som den tidligere offentlige arbejdsgiver. Det er de sociale klausuler desværre ingen garanti for, som de ser ud i dag. Derfor arbejder Det kommunale Kartel både via aftalesystemet og ved påvirkning af regelgrundlaget på at gøre de sociale klausuler mere forpligtende, siger han.

Læs hele debatavisen på www.lo.dk.

Yderligere kommentarer fås ved henvendelse til sektionsleder Bernt Fallenkamp på 3524 6000.

Holdningen

Flere farver på EU-debatten

Af LO-formand Hans Jensen

Regeringens hvidbog om Danmark og Europa er fra både højre og venstre side af det politisk spektrum blevet kritiseret for at være for vag og uden konkrete forslag og holdninger til, hvordan Danmark skal forholde sig til det europæisk samarbejde i årene fremover

I LO kunne vi godt have tænkt os, at hvidbogen havde givet et mere kulørt og fremadrettet bud på, hvordan fremtidens Europa skal se ud. Men det har på den anden side aldrig været meningen, at hvidbogen skulle være en facitliste. Skal man pege på en åbenlys mangel, er det, at regeringen ikke går nærmere ind i en analyse af EU's påståede trusler mod det danske arbejdsmarked og velfærdssystem.

I stedet har regeringen valgt at lægge vægten på tre udfordringer, som hænger tæt sammen i EU's daglige politiske arbejde: Østudvidelsen, globaliseringen af økonomien og den manglende folkelige opbakning, som senest er kommet til udtryk gennem de irske vælgeres overraskende nej til Nice-traktaten.

LO er enig med regeringen i, at den helt store udfordring i de kommende år er at sikre fred og stabilitet samt udvikle velfærden i et samlet og helt Europa. Midlet er en satsning på øget økonomisk vækst, især i de østeuropæiske lande.

Det rejser samtidig behov for, at væksten kommer de østeuropæiske lønmodtagere og deres familier til gode. Det er dels et spørgsmål om simpel solidaritet, men også en forsikring mod social dumping og massivt pres på de vesteuropæiske arbejdsmarkeder i form af fattige østeuropæere, der søger lykken i vest. På samme led vil en øget vækst stille stigende krav til miljøet, og i LO mener vi derfor, at der er behov for at udvikle en bred bæredygtighedsstrategi på europæisk plan, som omfatter demokrati, menneskerettigheder, økonomi, miljø, sundhed, beskæftigelse, uddannelse og social beskyttelse.

De opgaver skal vi løse, samtidig med at vi holder fast i, at EU er et samarbejde mellem suveræne stater, der indgår aftaler om gensidige rettigheder og forpligtelser. For LO er det ikke afgørende, om man vil kalde konstruktionen for en union, en føderation, en konføderation eller

noget helt fjerde. For os er EU en unik blanding af et mellemstatsligt og overstatsligt samarbejde, som vi skal bygge videre på. Og i det arbejde er det centralt at skabe større åbenhed og folkelig deltagelse i den europæiske beslutningsproces.

Et af de væsentligste elementer i det arbejde bliver EU-charteret om borgernes grundlæggende rettigheder, som blev vedtaget på topmødet i Nice i december i fjor. LO mener, at charteret bør skrives direkte ind i traktatgrundlaget. Det mener vi kan lade sig gøre, uden at man samtidig underminerer det danske fagretlige system, som er en altafgørende del af hele den danske velfærdsmodel.

Hvad angår opgaven med at puste mere folkelig appel ind i EU-samarbejdet, så mener vi i LO, at det vil være en god ide at forenkle EU's traktatgrundlag. Et af de mere interessante forslag, som har været fremme i forbindelse med diskussionen om en egentlig EU-forfatning, er at opdele traktaterne i en grundlæggende del og en mere teknisk del.

Ideen er, at den grundlæggende del skal udgøre en ramme af mere forfatningsmæssigt tilsnit, som kun skal kunne ændres ved enstemmig tilslutning fra medlemsstaterne i en regeringskonference.

Tilsvarende skal en teknisk traktatdel indeholde regler for de enkelte sektorer og politikområder, hvor der i så vid udstrækning som muligt skal kunne træffes flertalsafgørelser.

Det kræver selvsagt, at en sådan opdeling af traktatgrundlaget behandles på en regeringskonference og efterfølgende ratificeres i de enkelte lande. Og for Danmarks vedkommende vil det naturligvis kræve en folkeafstemning.

En sådan løsning vil aflive meget af det politiske fnidder, som præger EU-debatten, og vil til gengæld tvinge alle medlemslande til at søge fællesløsninger frem for at fastholde nationale særstandpunkter.

I en dansk sammenhæng vil det naturligvis betyde færre folkeafstemninger. Og det er ikke, fordi vi i LO er imod folkeafstemninger, tværtimod. Det er netop, fordi vi mener, at folkeafstemninger ikke er det rigtige værktøj til at løse rent tekniske spørgsmål.